

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Səşənbə, 11 ramazanül-mübarək sənə 1337. 10 həziran 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçülərini küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 1 manat 50 əppək.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 30 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətiri 4 rublə, axırındı səhifədə sətiri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

Təzə təmir olunmuş əvvəlinci lokanta “Elbrus” işləməyə başlamışdır. Təcrübəli Avropa, Asiya aşbazları dəvət olunmuşdur. Lokantada ayrıca kabinələr vardır. Nəhar və şam vaxtı ruminski orkestr çalır. Orada da 3 bilyard və hər bir ləvazimatı ilə satılır.

Adres: Olqinski və Merkurjevski kü-
çələrin küncündə Mirbabayevin evində.
10225

İÇİMİZDƏKİ DENİKİNLƏR

Bir Denikin var ki, bizi xaricdən təhdid edir. Bir çox denikinlər də var ki, içimizə dolub, ən xətrəli [təhlükəli] yerlərimizdə gizlənib də bizi daxildən qorxudurlar.

Heç şübhə edilməsin ki, bu daxili denikinlərimizin qorxusu, xarici Denikinin qorxusundan daha böyük və daha xətərlidir. Çünki xaric[i] Denikin göz önündədir, aşkardır. Daxili denikinlər isə içimizdə gizlənmişdirlər, özlərini göstərməyirlər. Gizli düşmənin aşkara düşməndən daha təhlükəli olduğu hər kəscə müəlləmdir [etirazsız qəbul edilir].

Bir vaxt olar ki, üzərimizə hücum edən xarici düşmənin bəlasını dəf etmək üçün

əl qalxızmaq, irəli atılmaq istədikdə gö-
rərik ki, daxili düşmənlərin hiylə və də-
sisəsi [fırıldaq] sayəsində qollarımız bağlı
və ayaqlarımız bənddədir. Bir dərəcədə
ki, heç tərpənməyə halətimiz yoxdur.

Azərbaycanımızda asudəlik ilə rahat-
rahat yaşamaqda olan müxtəlif ünsürlə-
rin içində öylə naşükür, öylə həsudlar
[paxıllar], öylə qara qəlblilər var ki, De-
nikini ürək döyünməsi ilə gözləməkdə və
rus qaradovoyunun həsrətini çəkməkdə-
dirlər. Bunların bir çoxları xəzinəmizin
pulu ilə dolanıb da “aldığım pul rus döv-
lətinin puludur” deyər özünü də, özlərini
də aldatmaqla təsəlliylənir olub [təsəlli ta-
pıb], naşükürlüklə yedikləri çörəyimizi
özlərinə halal bilirlər.

Bunların və böylələrinin sayəsindədir ki, bizim bütün rəsmi kağızlarımız, ərizələrimiz, sənədlərimiz həpsi rusca yazılıb. İdarələrimiz sabiq rus çarlığının kanselyariyalarına döndüyündən, biçarə türk demokratiyası [xalq] öz milli dövlətlərində də yenə tərcümənlər aramağa məcburdurlar. Bütün Qafqaz millətləri arasında ümumi bir lisan hökmündə olan türk dili guya o qədər naqabil imiş ki, ərizə yazmağa da yaramazmış... Halbuki bunun hamısı çöreyimizi yeyib də, üzümü-

zə söyən, denikinlərin həsrətini çəkən və cümhuriyyətimizi rus dövlətinin bir parçası hesab edən və dövlətimizə deyil, məhz pula və paraya qulluq edən xain, həsud [həsəd aparan] və qaraqəlbli çinovniklərin vətənimizdə yemlənməsi bərə-kətindəndir.

Xaricdəki Denikin ilə aramızda bir müharibə başlanarsa, heç şübhə edilməsin ki, daxilimizdəki yemləyib bəslədiyimiz denikinlər öz həsrətkeşlərinin yollarını asanlaşdırmaqdan ötrü içimizdə cürbəcür xəyanət və cinayətlərə mürəkib olub da [bulaşib da], bizə arxamızdan xəncər yaraları vurmaq və zərbələr yetirmək təşəbbüslərindən çəkinməyəcəkdirlər.

Ona görə, işdə bu yerdə filhəqiqə [doğrudan da] dördgözlü olmağımız bütün şiddəti ilə icab edir [lazım gəlir]. Qəhrəman əsgərlərimiz xarici düşmənlərimizlə müharibə edərkən, arxada qalanlarımız da arxamızda gizlənib də pusquda oturan daxili düşmənlərimizlə əlləşməlidirlər. Onlar bizləri pusarkən, biz onları pusmalıyıq ki, əhyanən [ara-sıra] bizə qəflətən bir xətər yetirməsinlər.

Bu yolda hökumətimiz də, millətimiz də bərabər işləməlidirlər. Hökumət hər bir şübhəli görünənləri rədd və tərd etmək [qovmaq] üçün heç bir şeydən çəkinməməlidir. Bu gün daha nəzakət və mərhəmət zamanı deyildir. Zəti xainlərə qarşı nə mərhəmət?

Millət dəxi böylə bir şəkk və şübhə iqaz edən [oyandıran] və dövlətimizə qarşı sui niyyəti ilə məlum olan adamları, hansı millətdən olursa olsun, fərzi-mühal olaraq [məsələn; kiçik ehtimalla] müsəlman da olsa, bilib də hökumətimizə

və lazım olan yerlərə xəbər verməlidir.

İstiqlalının sənəyi-dövriyyəsinə [ildö-nümünü] dünən şadlıq və şənliklə keçirmiş olan millət bu gün fəvqəladə dəmlər [vaxtlar] keçirməkdədir. Cədan əziz olan istiqlalımızı əlimizdən almaqla canımızı almaq istəyirlər. Buna görədir ki, istiqlalımızı əldən verməmək üçün bu fəvqəladə zamanda fəvqəladə işlər də görməlidir ki, o işlərin ən mühümraqı, özümüzü xarici denikinlər ilə bərabər daxili denikinlərdən də qorumaq təşəbbüsüdür.

Hacıbəyli Üzeyir

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

5 iyun 1919

(keçən nömrədən mabəd)

Sədr – Söz Əhməd Cövdət Pepinovundur.

Əhməd Cövdət – Möhtərəm məbuslar! Bu gün bəlkə Azərbaycan Cümhuriyyətinin ən az görülən tarixi bir gündür ki, biz burada oturmuşuq və bu gün hökumət rəisinin söylədiklərini həpimiz qulaqlarımızı, gözlərimizi açıb bütün diqqətlə dinləyib, bütün mənası ilə önümüzdəki vəqəni [hadisəni] dərk etməyə istəyirik. Bu gün deyilən sözlər, bu gün çıxarılacaq qərarlar, daha əvvəl, neçə ay, neçə həftələr bundan əvvəl deyilirdi. Fəqət o qədər atəşin və həssas təsir edəcək dərəcədə deyildi ki, necə ki, bu gün görürük.

Rusiya inqilabı nəticəsində istibdad

zülümündən qurtaran zəhmətkeşlər, çarizm zəncirindən xilas olan millətlər kəndi ixtiyarlarını əllərinə aldıkları vaxt onların düşməni olan müstəbid qüvvələr ümidlərini bütün kəsməyib, genə əski mövqelərini qaytarmaq niyyətindən vaz keçməyirdi. Və yenə əski əsarəti və əski zəncirləri yaxasını yenidən qurtarmış millətlərin üzərinə salmağa hazırlaşdı.

Əski rus generalları Dabravol – Könüllü ordu adı ilə gah Sibirə, gah Kubanda, Donda birləşməyə başladılar. Onlar yaxşı bildirdilər ki, Rusiya çarizmini yıxan Rusiya demokratiyasını əzmədikcə, istibdad zəncirlərini xırda millətlərin boynuna vuramıyacaqlar. Ona görə ən əvvəl işləri rus demokratiyası ilə çarpışib, bir neçə yerlərdə hakimiyyətlərini qura bilmişlərdir. Lakin Rusiya demokratiyası əlində olan qüvvələr o qədər böyükdür ki, yerə sərilmiş generallar bir də o qüvvəyə qarşı dura bilməzlər. Fəqət onların köməyinə Avropa imperialistləri, Avropa yoldaşları qoşub onlara silahla, para ilə yardım edirlər. Onlar bildirdilər ki, bu gün Rusiyada azad olanların göstərdikləri misallar bütün dünyaya keçəcəkdir. Hər yerdə zəhmətkeşlər, məhkum millətlər zülümündən qurtarmaq istəyəcəklər. Ona görə Avropa sərvətdarları, imperialistləri bütün öz silahlarını, toplarını, pullarını və rib əsarətdən qurtaranları yenidən rus generalları vasitəsilə zəncirə almağa və Rusiya istibdadını qurmağa qalxışdılar.

Bir neçə gün əvvəl məhkumiyyətdən qurtaran Azərbaycan xalqının hürriyyət və istiqlalının bir sənəliyini bayram etdik. Bu nümayişlər, bu bayraqlar və bu hisslər göstərdi ki, bu duyğu yerləşmişdir: xalq daha əsir olmaq istəməyirlər, hürriyyətə

maq istəyir. Fəqət, əfəndilər! O qara qüvvələrin ki, məfkurələri hakim olmaqdır, o qara qüvvələr qüvvətlənib, toplar, tüfənglər ilə cürətlənib aşağı gəlməkdədir. Birinci dəfə Gürcüstana hücum etdikdə, Gürcüstan xalqının qəti müqərrəti [qərarlılığı] nəticəsində geri dönüb, bir zəif yer axtardılar ki, asanlıqla oradan girsinsinlər. Ona görə Dağıstan tərəfini götürdülər. Və bu da göstərdi ki, onlar Dağıstanı seçməyə haqlı imişlər. Çünki Dağıstan üzərinə gələn qara qüvvələrə Dağıstan hökuməti başında oturanlar tərəfindən müqavimət görülmədi. Bura gələn teleqraflar və nümayəndələr Dağıstan hökuməti başında oturan və Rusiya istibdadının ehyasına [dirildilməsinə] çalışan xainləri lənət ilə dəryad edirlər [yada salırlar].

Heç şübhə etmək lazım deyildir ki, tarix də gələcəkdə onları yad edəcəkdir.

Əfəndilər! Artıq onlar bu gün bizim qapımızı döyüb, bizim üstümüzə gəlirlər. Bu gələn qara qüvvənin məfkurəsi yaman olduğuna görə, bu kürsüdən dəfələrlə söylədik ki, bu gün müharibə Dağıstanda gedirsə, yarın bu müharibə bizim üzərimizə gələcəkdir. Bizim üçün təhlükə olduğunu bilirsək, Dağıstanın yardımına qoşmaq, düşmənlə orada çarpışmaq lazım idi.

Lakin, məəttəəssüf [təəssüf ki], bir tərəfdən bizdə olan süstlük və səhlənkarlıq, digər tərəfdən İngiltərə komandanlığının sözləri və hiyləsi – ki, Könüllü ordu Petrovskdan bu tərəfə gəlməyəcəkdir, ancaq Petrovsku bolşeviklər ilə mübarizə üçün bir üssülhərəkə [baza] olaraq tuturlar – Könüllü orduya Dağıstanı tutmağa və Dağıstan xalqını yenidən zənciri-əsa-

rət altına almağa imkan verdi. Digər tərəfdən Zaqafqaziya cümhuriyyətləri arasında birlik olmadı ki, əlbir olub bu qara qüvvələr qarşısına mübarizə etsinlər.

Bu indi oxunan teleqraflar, əlbəttə, Könüllü ordunun məfkurəsi nəticəsidir. Bunlar aşkar bir işdir. Bu teleqraflar açıq-açığına, arsızcasına deyir ki, sizi də qul eyləmək və sizə ağalıq eyləmək istəyirəm.

Bununla bərabər, İngiltərə komandanlığı təsəlli verir və deyir ki, təhlükə yoxdur və bizi mühafizə edəcəklər. Lakin bugünkü hal və bu teleqraflar göstərir ki, bizə özümüzədən başqa söykənəcək bir dirək yoxdur. Millət gərək kəndisinə söykənsin.

Biz yaşamaq istəyirik. Və Avropadan, madam ki, Avropa demokratiyası hökuməti əlinə almamışdır, kömək gözləməyirik. Biz özümü güvənməliyiz və müqəddəratımız bir olan yanımızdakı qonşularımızla əlbir işləyə bilərik.

Bir də, əfəndilər! Hərgah bu gün söylənən sözlər yalnız söz deyildirsə, əgər mayın 28-də bizim istiqlaliyyətimizin bir sənəlik bayramında olan nümayiş doğru-ndan da xalqın fikri, amalı və arzusu isə Azərbaycan içərisində bir adam tapılmaz deməsin ki, biz həpimiz hökumətlə əlbir o qara qüvvələr ilə mübarizəyə hazırız. *(Sürəkli alqış)*

(bitmədi)

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Petroqrad işğalına dair

Novorossiyskdə iskalədə dayanmaqda olan İngiltərənin “Krakay” kruvazeri-

nə [kreyserinə] simsiz teleqraf ilə verilən xəbərlərə nəzərən, general Yudenich ordusu Petroqrada işğal eyləmişdir.

Rusiyada aclıq

Rusiya Savdepiyasında [Sovet Rusiyasında] aclıq həddini keçmişdir. Aclığa mübtəla olan kəndçilər öz yerlərindən buğda bol olan quberniyalara köçürlər.

1919-cu ildə taxıl

1919-cu il taxılı bir o qədər də ümidbəxş deyildir. Quruluqdan dolayı 13 quberniyada əkinlər məhv olmuşdur. Gələn il də dəhşətli aclıq gözlənilir.

Kiyevdə bahalıq

Kiyev və dairəsində hal-hazırda dəhşətli bahalıq vardır. Bu günlərdə qara çörəyin girvənkəsi 20 rublədən satılmışdır.

Bolşeviklərin məlumatı

Moskvadan xəbər verirlər ki, bolşeviklər tərəfindən səfərbərlikdən ötrü Vyatkaya göndərilmiş olan Steklov “Petroqrada mühafizə ediniz” sərəlvəsi ilə yazdığı məqaləsində deyir ki:

“Şimdi hər kəs cəbhəyə diqqət verməlidir. Şərqi cəbhənin bütün hissələrindən Kolçak ordusu ricət edir [geri çəkilir]. Yalnız Perm və Vyatka qarşısına qüvvətini cəm etməkdədir. Qəsdı odur ki, Arxangelsk cəbhəsində olan ingilis qoşunları ilə rəbitədə bulunub, sonra ümumi qüvvə ilə Petroqrad üzərinə hücum etsinlər. Müttəfiqlər əlləşirlər ki, Yudenich ilə Kolçak Petroqrada işğal etsinlər ki, tainki Petroqrad bunların əlinə keçdikdən sonra Kolçak hökumətini rəsmən təsdiq eyləsinlər. Ona görə də bolşeviklər var qüv-

vələri ilə çalışmalıdırlar ki, Kolçak ordusunun İngiltərə ordusuna mühləq olmasına [qoşulmasına] mane olsunlar.”

- 8 mayda Petroqradda “Narodni dom”da hərbi əsirlərin və Qırmızı qoşunların izdihamlı mitinqləri vəqə olmuşdur. Zinoviyev bunlara müraciətlə, Belovardiya [Ağ qvardiya] əsgərləri ilə mübarizə etmələrini dəvət etdikdə, mitinqdə olanlar son damcı qanlarınadək mübarizədə bulunacaqlarını bildirmişlərdir. Çıxarılan qətnamədə əsarətdən qayıtmış olanlar təbrik edilmişlərdir. Hamısı and içmişlər ki, Şura Hökumətinə sadıq qalaraq, Qırmızı Petroqrada mühafizə edəcəklərdir.

- Kronştadtdan xəbər verirlər ki, Şura Hökuməti qərar qoymuşdur ki, arvad, qoca və uşaqları, hakəza [eləcə də] ümid-siz bolşevikləri buradan təbid [sürgün] etsinlər. Kronştadtda qərar qoyulmuşdur ki, son damcı qanlarınadək Petroqrada mühafizə edəcəklər. Petroqradda əmr verilmişdir ki, evlərin əhalisi bundan sonra evləri mühafizə etsinlər.

SÜLH ƏTRAFINDA

Royter acentəliyindən

Almaniya ablukası

Sülh müahidənaməsini [sazişini] almanlar imza etmədikləri təqdirdə, Almanıyanın ablukasında [blokadasında] İsveç, Norveç, İsveçrə və Daniyanın [Danimarkanın] iştirakdan imtina edəcəkləri zahir olmayacaqdır. Bunlar bu vaxta qədər olduğu kimi yenə bitərəflik saxlayacaqlardır.

Amerika və fransız polisləri

Parisdə, Lionda və Bordoda fransız qəzetələri Amerika saldatlarının hərəkətlərindən bəhs və onlara protesto edirlər. Amerika və fransız polisinin fəaliyyətsizliyindən bəhs edirlər.

Müttəfiq məmləkətlərdə əmələ tətili gözlənməmiş

Müttəfiqlər Rusiya işlərinə müdaxilə edəcəkləri təqdirdə İngiltərə, Fransa və İtaliyada əmələlər [fəhlələr] ümumi tətillər edəcəklərini elan etmişlərdir. Bu günlərdə Milanda vəqə olan bir mitinqdə hər üç məmləkətin əmələ nümayəndələri orada isbatı-vücut [iştirak] edib, bunlar da qərar qoymuşlar ki, böylə bir tətillər bi-latəxir [dərhal] icra edilməlidir.

- Fransanın hökumət qəzetələri Almanıya nəfinə [xeyrinə] ediləcək tətillər əleyhinə məqalələr yazıb əmələləri məzəmmət edirlər.

Almaniya əks-təklifi

Liondan xəbər verilir ki, Klemanso, Lloyd Corc və Vilson elan edəcəklər ki, onlar əsasən Almanıya əks-təklifləri bərsində sazişə gəlmişlərdir. Cavab yazmaq üçün 4-5 gün vaxt lazımdır. Müttəfiqlər almanlara iqtisadi və mali [maliyyə] cəhətdən güzəştə bulunacaqlarından, düşmənlərə möhlət verilməlidir ki, müahidənaməni [sazişi] yenidən təğyir və təbdil etsinlər [dəyişdirdinlər və düzəltinlər].

Fərid paşa Sülh Konfransına gedir

Sədr[əzəm] [Baş nazir] [Damad] Fərid paşa Sülh Konfransına dəvət olunmuşdur. Hökuməti-Osmaniyyənin hüququnu

müdafiə zəmnində [müdafiə üçün] müşarünileyh [adı çəkilən şəxs] iki günə qədər Parisə əzimet edəcəkdir [yola düşəcəkdir].

QƏZETƏLƏRDƏN

Batımda

Batımdan gəlmiş olan sənişinlər bəyan edirlər ki, qəzetələrin yazdıqları kimi, Batımdan halı o qədər gözəl də deyildir. Bu axır vaxtlarda bir çoxları İstanbula gedirlər. Fəqət İstanbula gedənlərin sənədləri ciddi surətdə təhqiq edilir. Bakıya görə Batımda ərzaq ucuzdur. Birinci zəruri şeylərin qiyməti bu qərar ilədir: Amerika çörəyi kartoçka ilə 1 manat 25 qəpik. Azad satıcılar 4 manatdan satırlar. Əcnəbi malı çəkmələr 800 rublədən 1200 rubləyədək satılır. Hal-hazırda Batımda bir çox Odessa, Kiyev və Kırım fərariləri [qaçqınları] vardır. Ticarət aləminin ən zübdələrindən [seçilmiş şəxslərindən] Qepner Mirovski və sairləri buradadırlar. Könüllü ordu zabitlərinin miqdarı getdikcə artır. Bunların rəftarı qaragüruh rəftarı kimidir.

Batımda nəşr olunan “Naş kray” nam [adlı] könüllülərin rəsmi qəzetələrindən “Naşe vremya” qəzetəsinin mühərrirləri cürbəcür məqalələr yazaraq, könüllülərin hər yerdə müvəffəq olduqlarını bildirirlər. Xüsusən qeyri-ruslara qarşı ədavətəkarənə məqalələr yazırlar. Batıma külli surətdə ingilislərin müstəmləkə qoşunları gəlir. Bakı qəzetələrində yazıldığı kimi, əcnəbi dövlətlərlə xüsusi dəniz müxəbirəti [rabitəsi] başlan[ma]mışdır. Şəy

olan [yayılan] xəbərlər həqiqətə müğayirdir [ziddir]. Yalnız dənizlə qoşun və ərzaq gətirilir.

* Yekaterinodarda elan edildiyinə görə, bu günlərdə yeni kağız pullar çıxarılacaqdır. Bu pullar Kolçak yanında olan qızılqlarla təmin ediləcəkdir. Sonra Könüllü ordu tərəfindən işğal edilən yerlərin manatı 4 qəpiyə yendiriləcəkdir.

Oltu nahiyyəsində

Oltu nahiyyəsində olan əhali Ermənistan Hökumətini qəbuldan imtina etmişdir. Bunlar erməni saldatlarına təklif etmişlər ki, nahiyyədən çəkilsinlər. Qoşunlar və erməni məmurları oradan çıxmışlardır. Qund kəndindən kürdlər 53 nəfər erməniləri rəhn [grov] sifəti ilə öz yerlərinə aparmışlardır.

Erməni qəzetələrinin məlumatı Qarabağda

Qarabağda müsəlmanlar iqtisadi cəhətdən erməniləri boykot etdiyi üçün mayor Lissen, kapitan Qanzona mühəvəvəl etmişdir [tapşırırmışdır] ki, boykotun götürülməsi xüsusunda doktor [Xosrov bəy] Sultanov ilə danışıqda bulunsun. Alınan məlumata görə, Sultanov qəti surətdə boykotun götürülməyini bəyan ilə əlavə etmişdir ki, bu tədbir dövləti bir tədbirdir.

Gürcüstanın köməyi

Daşnakların “Vperyod” qəzetəsinin yazdığına görə, Gürcüstan Hökuməti Azərbaycana 8 min nəfər qoşun üçün əlbisə [libas] vermişdir. Dağıstan Hökumətinə də 15 min nəfərlik əlbisə vermişdir.

TƏHLÜKƏ VƏ QADINLARIMIZ

Azərbaycan Cümhuriyyəti təşkilini bir qaç nəfərin hasili-əməli bilənlərə və Avropa əfkari-ümumiyyəsinə [ictimaiyyətinə] əleyhimizə qalxızmaq istəyənlərə millətətimiz və zəhmətkeş Azərbaycan türk xalqı lazımı cavab verdi.

Hürriyyət bayramlarında, fəhlə nümayişlərində, 31 Mart tətilində, intriqaçların siyasi tətillərində xalqımızın göstərdiyi istedad nə qədər siyasi bir huşyarlığa [ayıqlığa] malik olduğunu və istiqlalıyyət fikri ilə nə qədər sıx surətdə mərbut [bağlı] bulunduğunu isbat etdi.

28 Mayıs istiqlal bayramı isə keçənlərdən daha qiymətli və daha tarixi bir nümayiş olmuşdu. Burada millət heyəti-ümumiyyəsi ilə erkəyindən qadınına, çocuğundan böyüyünə qədər iştirak edirdi. 28 Mayıs bayramı millətin yarısı olan qadınlarımızı da həyati-ictimaiyyəyə dartmış, onların da canlı bir qüvvə olduqlarını isbat etmişdi.

Qadınlarımız da erkəklərimiz, kişilərimiz ilə bərabər millətin və vətənin şad gününə iştirak edir, sevinir, zira kəndini bu vətənin övladı hiss edirdi.

Bunun daha əhəmiyyətli cəhəti bu idi ki, bu hiss, bu anlaqlığı türk qadınları xüsusi hazırlıq sayəsində deyil, zamanın təsiri və kəndilərinin təbii dərrakələri bərkəti ilə kəsb etmişlərdi [əldə etmişlərdi]. Ona görə iman edirəm ki, bu gün üzərimizə gələn təhlükəni yalnız kişilərimiz deyil, artıq intibaha başlamış qadınlarımız da hiss edirlər.

Hər böylə də olmalıdır. Hər kəs anlamalıdır ki, onlar da vətənin övladı, millətin yarısı və həm də ən mühüm yarısı olduqları üçün istiqlalıyyətin taleyi ilə

mərbutdurlar. Vətənin hürriyyəti ən əvvəl onlara race [aid] olduğundan, müdafiəsi yolunda da ən lazımı təşəbbüsatda qadınlar bulunmalıdırlar.

Əvət, qadınlar artıq insan olduqlarını, hüquqi-şəxsiyyətlərini anlamış, vətənin quruluşunda iştirak etmək istədiklərini isbat etmişlərdi. Ona görə millətin bir yarısını təşkil edən bu qüvvədən vətənin hər bir zamanında istifadə etmək lazımdır.

Xüsusən bu gün üzərimizə gələn təhlükə qarşısında qadınlar hərəkətə gəlməli, məmləkətimizdə bulunan qərb hakimi-mütləqlərinə anlatmalıdırlar ki, vətənin müdafiəsi və mühafizəsi yolunda erkəklərimiz kimi qadınlarımız da iştirak edəcəkləridir.

Bu gün gənclərimiz əsgər surətində cəbhəyə gedir. Camaatımız, qocalarımız el ordusu, ehtiyat könüllü alayı yapır. Firqələrimiz, partiyalarımız bütün xüsusi firqə münəqişələrini unudaraq vətənin və istiqlalıyyətin müdafiəsi üçün mücahid və mübarizlər düzəltməyə məşğuldurlar.

Yazıcılarımız, mühərrirlərimiz bütün mahirlik və istedadlarını milləti ayıltmağa, vətən müdafiəsi hissi oyatmağa, dostunu və düşməni tanıتماğa səy edirlər. Natiqlərimiz xalqımızı ittihadı, birliyə və hökumət ətrafına toplanıb Azərbaycanı qorumağa çağırırlar.

Bu keşməkeşdə, bu hazırlıqda, bu vətən və istiqlal müdafiəsi hazırlığında heç olarmı ki, millətin ən mühüm qismi, vətənin ən başlıca üzvü bitərəf bir halda qalsın?

Bu təhlükə qarşısında qadınlar bütün qüvvələrini toplamalı, səfərbərlik halına gəlməlidirlər.

Təhlükənin acısını istibdad zamanı, martdan sentyabra kimi hiss etmiş, dadmış olan xüsusən Bakı türk qadınları bil-məlidirlər ki, indiki təhlükə keçənkindən daha böyük əsarət və vəhşət gətirir. Əgər kişilərimizin silah başına qoşduğu bir vaxtda qadınlar da dəzgah başına əsgərlərimizi arxadan təmin etmək işinə qoşmasalar, tarix qarşısında məsul və mədənilər qarşısında yenə “vəhşi” görünərlər.

Bu gün, təhlükə qarşısında qadınlarımızı aid çox işlər vardır.

Əsgərlərimizin libaslarını hazırlamaq, paltarlarını təmizləmək, daha bir çox bu kimi işlər qadınlar tərəfindən hər yerdə görünür. Və ümid edəlim, bizim türk qadınları öz Anadolu və İstanbul bacılarından ibrət alıb hərəkətə gələrlər.

Əgər 28 May nümayişini Bakı türk qadınları heç bir təşkilat tərəfindən hazırlıq olmadan icra etdisə, ümidvarıq ki, bu işdə qadınlar cəmiyyəti tərəfindən hərəkət olsa, qadınlarımız atıl [işsiz, boş] qalmazlar, öz gənc və zərif qüvvələri ilə gənc vətənimizə böyük xidmət edərlər.

Haydi!

Türk qadını, vətən, millət və hürriyyət qeydkeşi olduğunuzu anladınız.

Təşkilat ətrafına toplanıb öhdənizə düşən xidməti vətəninizdən əsirgəməyiniz!

Məhəmmədzadə Mirzabala

MİLİSLƏRİN HƏRƏKATINA DAİR

Rusların Qafqazı istila etdikləri günlərindən başlayaraq axırkı zamanlarına qədər yerlilərə xain gözü ilə baxıb, nizam

və polis vəzifələrini məhz rus ünsürünə yaxud onlara ixlası-qəlblə [ürəkdən] cəsusluq yapan qafqazlılara həvalə edirdilər. Əhalinin etimad və etibarına inanmazdılar. Yüz ilin ərzində bir nəfər də olsun müsəlmanlardan qubernator təyin etmədilər. Bəzi “sədaqətkar” müsəlmanların pristavlıqları da çox çəkməyirdi. Vrontsov-Daşkovun tədbiri ilə Tiflisdə və Bakıda polis vəzifələri hətta dvorniklərə qədər tamamilən ruslara verildi. Kəndlərə göndərilmiş strajniklər də əhalinin lisan və əxlaqına əsla dərs [vəqif] olmamış qəbə və kobud kazaklar idi. Bunların əhaliyə qarşı qıldıqları zülüm və təəddinin [qanunsuzluğun] hədd və hesabı olmadığı halda, rus məmurlarının ən sadıqanə və həqiqi tərəfdarları olurdular.

1905-ci ilin inqilabı dövründə rus polis nəfəratı vəzifələrini öylə səbati-qədməmlə [dönməzliklə] daşıyırdılar ki, sair millətləri heyran buraxırdılar. Ən müdhiş macərələrin öhdəsindən gəlməklə bərabər, ənvai [müxtəlif] qovğalarda olurdular. Qovğada əslihesini [silahlarını] qaib etmiş polis nəfəratı ən böyük cəzalara məhkum qalırdılar. Bunlardan heç biri hökumətin əmanəti olan tufəng və tapancasını götürüb qaçmazdı. Bunu tarix bizə göstərməyir.

Filhəqiqə [doğrudan da], rus qaradovoylarından böylə hərəkətlər sadir olmadı [baş vermədi]. Lakin bunların müsəlman əhalisi ilə rəftarı o qədər çətin və müşkül bir hal ilə keçirdi ki, onların zülmündən bayılmış biçarələrin həmişəki arzusu, gecə və gündüzdəki duası – ey kaş müsəlmanlardan da bir neçə polis məmurları olaydı ki, öz qardaşlarının hüquq və ixtiyarlarını müdafiə edə biləy-

dilər. Vaxt oldu ki, bunların duaları müstəcab [qəbul] oldu. Azərbaycan Hökuməti dünyaya gələr-gəlməz, tamam polis məmurluqlarını müsəlmanlara verdi. Əhali yerdən göyə qədər məsrur [şad] və məmnun qaldı. Bakı küçələrində gəzən atlı və piyada, təhərri [axtarış] və adi, hətta zəbtiyyələrinə [asayişə nəzarət edən məmurlara] qədər həpsi müsəlman! Nə gözəl nemət!

Rus idarələrindən sıxıntı çəkmişlər qiyamətə qədər bunun qiymətini anladılar!

Hələ indiyə qədər müsəlman polis və zəbtiyyələri vəzifələrində təkəsül [tənbəllik, başısoyquqluq] və bacarıqsızlıq göstərmişlər. Bəlkə bir çoxları təhlükəli fəqərələrdə [hadisələrdə] xüsusi məharət və şücaət də göstərmişlərdir. Amma çifayda [nə xeyri], bu günlərdə bir neçə “üzüqara” yoldaşların apdıqları fəna hərəkət sairələrini də xələldər və mükəddər qılmışdır [kefini pozmuş və kədərləndirmişdir]. Böylə ki, Bakı qalabəyisinin [komentantının] təhərri polis rəisi namına göndərdiyi bir müraciətnaməsindən böylə məlum olur ki, bir neçə müsəlman milisləri günlərin bir günündə qarovul mövqelərini başlı-başına buraxaraq əllərindəki tufəng, patron və libasları ilə bərabər qəflətən qaib olmuşlar. Bunlar Məhəmməd oğlu Əbdülhəlim, Fəki oğlu Məhərrəm, Hacı Əli oğlu Əliyev və sairələrdir. Bunları tutmaq üçün qəti hökmlər verilmişdir. Ehtimal vardır ki, bu fərər edənləri bu yaxın zamanlarda dərdəst etsinlər [tutsunlar], çünki buna dair ciddi tədbirlər ittixaz olunmuşdur [tədbirlər görülmüşdür].

Əlbəttə, qəbahətkarlar özlərinə layiq

cəzalarını bularlar. Bununla işim yoxdur. Lakin bizi heyran edən, damarlardakı qanlarımızı donduran bir fəqərə [hadisə] varsa, o da məsələnin bu cəhətidir ki, yüz illərlə həsrətini çəkdiyimiz neməti Allah bizə qismət edir, biz bu neməti əmanətən millət balalarına həvalə edirik, bunlar da bu gözəl əmanəti hifz edə bilməyib ayaq altındakı məzbəllərə [zibilliklərə] atırlar. Millətin müdafiəsi üçün verilmiş əslihləri də [silahları da] öz keyfəmayəşaları [öz kefləri] üçün qaçırdılar. Məgər bunlar düşünmədilərmi ki, millətin qarşısında və millətin xəbəri olmadığı halda bu hərəkətlərlə iki cinayət yapmışlar: Əvvəla, milis nəfəratı əhalinin pasibanıdır [gözetçisidir, qarovulçusudur]. Çoban sürünü qurd və canavarlardan mühafizə etmək üçün gecə və gündüz qəflət etməyib onun qarovulunu çəkir. Milislər də əhalinin çobanlarıdır. Hərgah bunlar pasibanlıq vəzifələrini atıb, bildikləri yerə səbəbsizcə gedərlərsə, millətin əmin-amanlığı bərpa olarmı? Asayiş və əmin-amanlığı pozulmuş bir ölkəyə xaricdə yatmış düşmənlərimiz nə gözlə baxırlar? Bunu bilirmisiniz? Məmləkətin daxili işlərinə müdaxilə etmək üçün həriflərin ən böyük bəhanəsi məmləkətin intizamsızlığıdır.

Doğrudur, beş nəfər milisin qeyrətsizliyi ilə şəhərin əmin-amanlığı pozulmaz. Lakin bir kərə düşünəlsün ki, ən böyük tarixi vəqələr vaxtilə pək xırdaca səbəblərdən törəmişdir. Böylə xırdaca şeyləri başlı-başına buraxsalar, islam ölkələrinin başına gələn, olsun ki, bir gün də bizim başımıza gəlsin. Odur ki, bu fəqərəni [hadisəni] hökumət başlı-başına buraxmamalıdır. Qaçmış milislər gərək tutulsun

və hərbiyyə məhkəməsi ilə də cəzalan-sınlar ki, sairələrinə də ibrət olsun!

İkincisi, qaçmış milislər özləri ilə bə-həm tufəng və patronları da aparmışlar. İslam aləmində “əmanətə xəyanət” ən böyük qəbahətlərdən biridir. Ona görə, məsələnin bu cəhətini artıq şərh etməyə ehtiyac görülməyir. Xəyanətin də cəzası məlumdur. Ancaq hökumətin diqqətini buraya cəlb etməlidir ki, yeni təyin olu-nacaq milislərə fəqət mötəbər şəxslərin zamanəti ilə əslinə verməlidir. Aralıqda üçüncü şəxslərin məsuliyyətləri olarsa, yəqin ki, hökumətin heç bir patronu it-məz.

Bundan əlavə, aralarına daxil olan yoldaşların əxlaqına milislər özləri artıq əhəmiyyət verməlidirlər ki, məbada müf-sidlərin [fitnəkarların] fəna hərəkətləri sa-ir mötəbər milisləri ləkədar etməsin. Şə-hərlərdə, kəndlərdə qaçanları gizlədən tapılmazsa, bunlar nerəyə qaça bilərlər? Bu da ümum əhalinin vəzifəsidir. Xülasə, əsgərlərə verilən əhəmiyyət, milislərə də gərək verilsin.

Fərhad Ağazadə

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Müsəlman Müəllimləri İttifaqında

Bakı Müsəlman Müəllimlər İttifaqı idarəsi bununla idarə üzvlərinə elam edir [bildirir] ki, bu gün həziranın 13-də, şəhər saat 10-da Doqquzuncu məktəb binasında təcili idarə iclası olacaqdır. Hə-minin gəlməsi əlzəmdir. Müzakirə oluna-sı məsələlər:

1) Heyət tərəfindən tərtib olunmuş proqramın təsdiq və təsvibi [qəbul edil-məsi];

2) Türk dilində tədrisə dair kitabların hazırlanması barəsində;

3) Müəllimlərin maaşının artması ba-rəsində.

Əgər saat 10-da lazımi miqdarda üzv gəlmədiyindən məclis baş tutmasa, hə-man gün saat 11-də ikinci iclas hər nə qədər üzv olsa, qanuni hesab olunadır. Rica olunur ki, hamı təşrif gətirsin. Zira, bu axırncı məclisdir. Bir daha yığnaq gə-lən tədris sənəsində olasıdır.

Bakı Türk Müəllimlərinin İttifaqı ida-rəsi ümum üzvlərə xəbər verir ki, onlar üçün ərzaq alınmışdır. Rica olunur ki, hər kəs gəlib öz payını Doqquzuncu türk mək-təbindən həziranın 10 və 11-də saat 10-dan 4-ə kimi aparsın. Sonra gələnlərə ər-zaq verilməyəcəkdir.

Bakı Türk Müəllimlərinin İttifaqı ida-rəsi ümum kəndisini İttifaqın üzvü ədd [hesab] edənlərdən rica edir ki, üzvlük haqqını xəzinədar Baba bəy Səfəralibəy-zadəyə təqdim etsinlər. Əks surətdə on-lar İttifaqdan çıxmış hesab olunur. Onla-ra gələcəkdə ərzaq verilməyəcəkdir və bundan masiva [bundan savayı] isimləri həp qəzetələrdə dərc ediləcəkdir.

İttifaqi-Mütəəllimin

Bu gün ayın 10-da, axşam saat 5-də İkinci gimnaziya binasında İttifaqi-mü-təəlliminin [Tələbələr İttifaqının] təcili ic-lası dəvət edilir. Üzvlərdən təvəqqe olu-nur, gecikməsinlər.

Həbsdən azad

Bakı qalabəyisinin [komendantının] bi-nagüzarlığına [sərəncamına] görə 3-cü uçastokda sükunət edən [yaşayan] Mə-həmmədkərim İsrəfilov öz oğlu Əliəşrəf Məhəmmədkərim oğlunu əsgərlikdən qa-çıрмаq qəsdilə gizlətməkdə müttəhim edildiyindən, Mərkəzi Həbsxanaya gön-dərilmişdi. İndi məzkurun [adı çəkilən şəx-sin] oğlu Əliəşrəf qayıdib gəldiyindən, atası Məhəmmədkərim həbsdən azad edilmişdir.

Rus afisərlərinin miqdarı

Bakı qalabəyisinin [komendantının] bi-nagüzarlığına [sərəncamına] görə, Bakıda sükunət edən [yaşayan] ümum rus afisə-rləri siyahı edilmiş və məlum olmuşdur ki, şəhərdə bütün uçastoklar dairələrində sükunət edən rus afisərlərinin miqdarı 166 nəfərdir. Bunların içində kiçik zabit-dən başlayaraq general rütbəsinədək sahibi-mənsəb afisərlər vardır.

Tövqif və həbs

Neçə gün bundan əqdəm [qabaq] “Qorçakov” adlı barkasda [gəmidə] 24 nəfər şübhəli şəxslər tövqif [tutulmuş] və həbs edilmişlərdi. Sonradan onlardan bir neçəsi azad edilib və qalanı isə saxla-nılmışdı. İndi Əmələ Konfransı Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətən, həman şəxslərin həbsdən azad edilmələrini rica etmişdir.

Gürcüstanda səfərbərlik

Gürcüstan Cümhuriyyəti Denikin or-dusunun Zaqafqaziyyəyə hərəkət etmək istədiyi münasibətilə ümumi səfərbərlik etmişdir. Həmin səfərbərliyə nəinki bir

tək gürcülər, bəlkə Gürcüstan Cümhu-riyyəti torpağında yaşayan qeyri millət-lər dəxi dəvət edilirlər.

Sərhədimizdə

Aldığımız rəsmi məlumatlara görə, Azər-baycan qoşunları hal-hazırda sərhədimiz-də dayanmışlardır. Güclü bir dəstə Sa-mur körpüsünü mühafizə etməkdədir.

Dərbənddə

Dərbənddən gələnlərin dediyinə gö-rə, orada ancaq 80 nəfər könüllü qoşun-ları vardır. Hətta Petrovskun özündə belə külli miqdarda qoşun yoxdur.

Könüllülər haqqında

İyunun 7-də şəhərdə şayiələr bura-xılmışdı ki, guya Bakıya 600 nəfər kö-nüllülər gəlmişdir. Həmin şayiələr təhqiq edildikdə məlum olmuşdur ki, gələnlər 30 nəfər olub burada yaşayan öz ailə-lərinin yanına gəlmişlərdi ki, onları çox-dan bəri görməmişlərdi. Gələnlər haq-qında polis lazımi məlumat əxz etmişdir [əldə etmişdir].

Top atılacaqdır

Bakı qalabəyisi [komendantı] ümum şəhər və ətrafı əhalisinə məlum edir ki, iyunun 10, 11 və 12-də təcrübə olmaq üzrə bir neçə top atılacaqdır. Əhalinin həyəcana düşməməsi rica olunur.

Edadi məktəb kursları

Yerli edadi məktəblərin bir neçə mü-əllimləri tərəfindən imtahan və təkrar imtahanlara az bir zamanda şagirdlər ha-zırlamaqdan ötrü kurslar açılmışdır. Hə-man kurslarda bir illik edadi məktəbinin

ali sinfinin kursu üç ayın ərzində oxunur. Dərslərdə təcrübəli, darülfünun itmam etmiş [universitet qurtarmış] müəllimlər iştirak edirlər. Kursu isə elmi-riyaziyyə müəllimi A. Sipol idarə edir və digər qadınlara məxsus siniflər dəxi vardır. Ondən masiva [ondən başqa], türki, almani, Fransa, latın, İtaliya dillərindən ötrü siniflər açılmışdır. Şagirdlər dəstəsində hər sinifdə 10 nəfərdən ziyadə olmayacaqdır. Xahiş edənlər hər gün saat 5-dən 7-dək “İttihad” mədrəsəsində A. Sipol cənablarına müraciət edib məlumat ala bilərlər.

Tazəşəhərdə

Dünən Tazəşəhərdən yeni varid olmuş [gəlmiş] möhtərəm bir şəxs Mavərayi-Bəhri-Xəzər [Zakaspiysk] əhvalı haqqında mühərririmizə zeylədəki [aşğıdakı] məlumatı vermişdir:

Hal-hazırda bolşeviklərin hərəkəti təxirə uğramışdır. Buna da səbəb Könüllü ordunun geri çəkildikdə yolları xarab etdiyi olmuşdur. Cəbhədə indi Könüllü ordunun 2000 nəfərə qədər qoşunu vardır. Bunlardan əlavə, bir qədər də türkmən qoşunu vardır. Türkmənlər müharibədə nə qədər rəşadət və şücaət göstərilərsə də, bir o qədər könüllülər və erməni dəstələri namərdlik və qeyrətsizlik bürüzə verirlər. Bayraməli mövqifi [stansiyası] süngü müharibəsi ilə üç dəfə əldən-ələ keçmişdir. Həmin şiddətli müharibələrdə türkmənlər böyük hünər göstərmişlərdir. Ermənilərdən bir batalyon qoşun bolşeviklərin tərəfinə keçmişdir. Deyirlər ki, həmin bir batalyon erməni qoşununu bolşeviklər mühasirə edib təslim almış-

lardır. Cəbhə indi Qəhqə mövqifi yaxınlığında. Mərv və Tecan şəhərləri və ətrafı bolşeviklər tərəfindən işğal edildiyindən, Mavərayi-Bəhri-Xəzərdə ərzaq böhranı müşahidə olunur. Çünki məzkur [deyilən] yerlər külli miqdarda taxıl verirdi. Buna görə də Mavərayi-Bəhri-Xəzərdən taxıl və qeyri ərzaq çıxarılmasına icazə verilməyəcəkdir. Ancaq mübadilə ilə cüzi miqdarda aparılması mümkündür. Petrovskdan köməyə getmiş olan Könüllü ordu komandanı general [İppolit Viktoroviç] Savitski Mavərayi-Xəzər mahalı general-qubernatorluğuna və ordunun baş komandanlığına təyin edilmişdir. Ayın 10-dan etibarən Mavərayi-Bəhri-Xəzərdə ümumi səfərbərlik elan edilir. Aşqabaddan külli miqdarda əhali qaçmaqdadır. Dəmiryol qatarları dolu olaraq hərəkət edir. Hətta qatarların damları belə miniklər tərəfindən işğal edilir. Əhval həyəcanlıdır.

Məmləkətin mühasirə halında elan edilməsi

Denikin ordusunun təhdidi münasibətilə Ali Hökumət Heyəti tərəfindən Azərbaycan Cümhuriyyətinin bəzi yerləri mühasirə halında elan ediləcəkdir. Cümhuriyyətin hanki yerləri mühasirə halında elan ediləcəyi hələ müəyyən edilməmişdir.

Ümumi səfərbərlik

Könüllü ordu təhdidi münasibətilə Azərbaycan Cümhuriyyətində yaşayan ümum müsəlmanlar 30 sinninə [yaşına] qədər səfərbərliyə dəvət olunacaqlardır. Bu barədə Ali Hökumət Heyəti tərəfindən qərarad edilmişdir.

ÇƏKİL, DƏF OL!

Turan balasıyam, türkün özündən, Soyuc su içdim mən punar gözündən, Yeni nur aldım o günəş üzündən, Şərəfli bir dilək yaşadır məni.

Annəciyim mənim şu yaşıl dağlar, Mənsiz nəşə bulmaz çiçəkli bağlar, Mənsiz bülbül inlər, çeşmələr ağlar, Buraxmam yurduma alçaq düşməni!

Mən də cəngə girdim, cidalı gördüm, Göy üzünə baxdım, hilalı gördüm. Səni yox, o gözəl camalı gördüm, Yadlara aldirtmam gözəl vətəni.

Ey buzlu şimaldan qopan ruzigar! Toxunma qəlbimə, atəşi parlar. Saqın gəlmə, səni nəfəsim boğar, Dəf ol! Vətənimdə görəmə səni...

Ey murdar çöhrə, sən, ey əbus sima! Sevdiiy deyilsən, qarşımda durma! Nifrətim var sənə, mənə yaxlaşma, Kinlərim məhv edər qarşı gələn!

7 həziran
Ümmügülüm

BAKİ VƏ ƏTRAF[ININ] ZƏHMƏTKƏŞ ZİYALILAR İTTİFAQINDA

Bakı və Ətrafının Zəhmətkeş Ziyalılar İttifaqı idarəsinin iclası Ağə Axundzadənin təhti-sədarətində [sədrliyi altında] açıldı. İclas açıldıqda mayıs 26 iclasın[ın] bəratülqövlü [protokolu] oxundu və imza

edildi. Bugünkü iclasın müzakirəsinə qoyulacaq məsələlər:

- 1) 27 mayısa qoyulmuş tamaşanın mədaxilinin haqq-hesabı;
- 2) Ümumi iclas dəvəti;
- 3) İttifaq üzvü Sadıq Əhmədşadəninin təklifi;
- 4) Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinin [Sosial Təminat Nazirliyinin] tutduğu bir iş;
- 5) İdarəyə Dudarovdan gəlmiş bir ərizə.

Məsələlərə keçildikdə, Ağə əfəndi [Axundzadə] söylədi ki, mayısın 27-də Hökumət Teatrosunda qoyulmuş “Arşın mal alan” teatrosundan 21.330 manat mədaxil olmuşdur. Bu mədaxildən 7.000 rublə teatro icarəsi, 73 rublə paltar asan, 85 rublə elan paylayana, 450 rublə mətbəyə, 10.000 rublə artistlərə, 5 manat registratora, 225 manat qəzetlərə elan xərci və 100 manat biletdəftərçələrinə verilmişdir ki, cümlətanı 18.938 rublə edir. Bu xərcərdən masiva [başqa] Bələdiyyə İdarəsinə 4.000 rubləyə kimi xərc gərək verilsin, hərəgah bu xərc də veriləli olsa, bu tamaşadan idarə zərər çəkəcək.

İdarə qərar qoydu ki:

a) Maarif nazirinə bir təzkirə [rəsmi müraciət] yazılsın ki, İttifaqdan 1.000 manat yerinə 7.000 manat teatro kirayəsi alınmışdır. Nazir həzrətlərindən idarə rica edir ki, artıq alınmış 6.000 manatın möhtəkiirlərdən alınıb idarəyə qaytarılmaq sərəncamında olsunlar. Və:

b) Bələdiyyə İdarəsindən xahiş olunsun ki, idarə cəmiyyət və maarif işlərini təqib etdiyi üçün Bələdiyyə İdarəsi itti- faqdan xərc almasın.

İkinci məsələyə şüru edildikdə [baş-

landıqda, Ağəfəndi [Axundzadə] ümumi iclasın dəvəti hal-hazırda ziyadə faydalı olar deyə, bu iclasın dəvəti müzakirəsini təklif etdi. Ətraflı müzakirədən sonra idarə qərar qoydu ki, işbu həziran ayının 8-də, axşam saat 6-da Bakı Bələdiyyə salonunda Ziyalılar İttifaqının fəvqəladə ümumi iclası dəvət olunsun. Bu iclasın müzakirəsinə qoyulacaq məsələlər:

- 1) İdarənin məlumatı;
- 2) Təftiş heyətinin intixabı [seçilməsi];
- 3) Hali-hazır;
- 4) İclasda qaldırılacaq məsələlər;

Üzvləri ümumi iclasa dəvət etmək üçün xüsusi bir vərəqə yazılıb üzvlərə göndərilsin. Rusi-müsəlmani [rusca və Azərbaycanca] “Azərbaycan” qəzetələrində üç gün peydərey üzvlərə dəvətnamə yazılsın. İdarə üzvü Əliməhəmməd qəzetələrdə bir dəfə dəvətnamə kifayət edə deyib, xüsusi təsəvvüründə qaldı.

Üçüncü; İttifaq üzvü Sadiq Əhmədzadə öz təklifi xüsusunda söz aldı və erməni ədiblərindən İşxanyan adlı bir şəxsin yazdığı kitabçanı idarəyə təqdim edib söylədi ki, hərçənd bu kitabın sərlövhəsi “Cənubi Qafqaziyada inqilabiməkus” [əksinqilab] yazılmışdır, fəqət məmunu başdan-başa yalan sözlərlə bu yerin müsəlmanlarını müttəhim etmək və səbəbsiz günahlandırmaqdır. Mən də İşxanyanın bu açıq-aşkar yazdığı yalanlarına müqabil bir cavab yazmışam ki, bu cavabları əvvəla Ziyalılar İttifaqı nəzərdən keçirsin və sonra leksiya kimi camaat üçün oxunsun və lazım bilinsə, çapa da verilsin. İdarə qərar qoydu ki, işbu həziran ayının 4-də, çaharşənbə günü axşam toplanıb Əhmədzadənin yazdığı

cavablarını dinləsin və sonra Əhmədzadə tərəfindən camaat üçün oxunmaq xüsusunda qərar verilsin.

Dördüncü; Sadiq əfəndi söylədi ki, Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətindən [Sosial Təminat Nazirliyindən] rusların Milli Şurasına bir təzkirə yazılmışdır. Bu təzkirədə Nəzarət, Milli Şuradan 40 nəfər işsiz şəxslər istəyir ki, bunlardan tamojna (gömrük) üçün mühafizə bölüyü təşkil etsin. Çox ümid vardır ki, həmin “işsiz” şəxslərdən doğrudan tamojna bölüyü təşkil olunsun. Bu məlumat verildikdə üzvlər hər biri məmuriyyət idarələrində baş verən biqayda işlər haqqında çox söylədi. Hətta hal-hazırda Ticarət və Sənəət [Sənaye] Nəzarətinin rəsmi dava vəkili Petroqraddın sabiq Oxranı [Mühafizə] şöbəsinin rəisi məşhur Kafafov olduğunu da məlum etdilər. İdarə qərar qoydu ki, bu xüsusta Parlaman fraksiyalarına bir təzkirə yazılsın.

Beşinci; Dudarovdan gəlmiş ərizəni Camo bəy oxudu. Bu ərizədə Dudarov yazır ki, iki ay bundan əqdəm [qabaq] Ziyalılar İttifaqının yazmağına görə, Ümuri-Xeyriyyə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Şamaxı qəzasında buna bir qulluq vəd edib Kürdəmirə göndərdi. Amma bu hala kimi Kürdəmirdə yersiz qalmışdır. İdarədən təmənnə edir ki, bu xüsusta ona yardım edilsin. İdarə qərar qoydu ki, həman ərizə Ümuri-Xeyriyyə nazirinə göndərilsin və idarə üzvləri Əliməhəmməd və Camo bəy nazir ilə görüşüb bu əhvalatı ona bəyan etsinlər.

Məsələlər qurtardıqda, Rəhim əfəndi söz alıb söylədi ki, Ziraət Nəzarəti [Əkinçilik Nazirliyi] Muğan məhsulətini toplamaq üçün Muğanda müvəqqəti bir mə-

muriyyət təyin etmişdir. Məmuriyyəti idarə etmək üçün Ziyalılar İttifaqından müvəqqəti məmurluğa layiq şəxslər istəyir. Bu təklif müzakirəyə qoyulduqda, hal-hazırda müəllimlərin azad olmaları və bu məmuriyyətin də müvəqqəti olması üzvlər tərəfindən söyləndi. İdarə qərar qoydu ki, Müəllimlər İttifaqına bir təzkirə yazılsın və İttifaqdan bu məmuriyyətdə işləməyə layiq şəxslər siyahısı istənilsin.

AZƏRBAYCANDA

Gəncədən

Burada cinayət bir adət hökmünü almış, hər gün şəhərdə atışma olur. Bir qəç gün irəli birisi axşam kəndi qardaşını öldürdü. Dün axşam sürəkli bir atışma əsnasında bir qəç adam daha qətl edildi. Bir axşam olmayır ki, əhalinin istirahəti pozulmasın. Türklər zamanında və türklərdən bir qəç ay sonra sakitlik və doğruluq içində ömür edən Gəncə əhalisi artıq rahat edəmməyirlər. Cinayət kimi, oğurluq da gün-gündən artmaqdadır. Xainlər yenə əvvəlki vəhşi hərəkətlərini davam etdirirlər. Yüzlərcə milislərdən heç bir müvəffəqiyyət, heç bir fədakarlıq göstərilməyir. Yalnız maaş alaraq dörd qatar, bir mauzer daşımağı öyrənmişlər. Öylə bir haldır ki, hökumətimizin xaricdən çox, daxili düşmənləri vardır. Bir köylü arxadaşımın söylədiyinə görə, köylər bundan daha fənadır. Canilər və oğrular köylərə qaçırlar. Polis tərəfindən təqib edilməyir. Bu alçaqlar, bu qatillər yalnız biri-birini öldürməyir. Onların qarı-qız-

larını, ana və bacılarını müdafiə edəcək, namuslarını saxlayacaq gənc Azərbaycanın kökünə balta çalırlar. Bu vəhşi hərəkətlərin çoxalmasının səbəbini bir dürlü həll edəmməyirəm. İdarələrin səhlənkarlığını, əhalinin vəhşiliyimi? Əgər əhali vəhşi isə, əvvəldən də vəhşi deyilmirdi? Yoxsa şimdiki vəhşiləşdilər? Nə isə, səbəb nə olduğunu anlayanlar dərk edəcəkdir. Bunları yazaraq gənc hökumətimizin nəzər-diqqətini şəhərimiz və ətrafına cəlb ilə bu xüsusta bir çox tədabirdə [tədbirlərdə] bulunacağını ümid edirik.

Davud

Göyçaydan

Bir sənəlik İstiqlaliyyət bayramı Göyçayda təntənəli bir surətdə davam etdi. Bütün çarşı-bazar, evlər istiqlalın üçrəngli, ay-ulduzlu bayrağı ilə donadılmış, bütün əhali o günə məxsus bəşuş [sevincli] bir çöhrə ilə tətilə iştirak edir və böyük bulvara cəm olmağa başlayırdılar. Çocuqların çalğı ilə şəhəri gəzməsi bu bayrama başqa bir lətafət verirdi. Saat 11-də hər kəs meydana cəm olmuş, böyük bir mitinq tərtib olunaraq Göyçay qazıları Mahmud əfəndi və Seyid Məhəmmədzadə həzrətləri mitinqə rəyasət edərək, hər birisi qayət bəliğ [ifadəli, təsirli] nitqlər söyləyərək istiqlaliyyətin yalnız mühafizəsi qəvi [güclü] və möhkəm bir əsgəri təşkilatla mümkün olacağını bəyanla, əhalini əsgərliyə təşviq edirlərdi. Göyçay uyezdidin məbusu Əfəndizadə Hacı Hüseyn tərəfindən Azərbaycan istiqlaliyyətinin tarixi yollu bir nitqi və ən nəhayət “Türk qardaşlarımızın məzarlarını ziyarət bir vəcibədənir” [vacib olan

işlərdəndir, borcdur] deyə təklifi ümuma qəbul və müəllimlərdən Əbdülqafur Süleymanzadə, Əlizadələrin nitqindən sonra əhali bayraqlarla şühəda [şəhidlər] məzarlığına yönəldi.

Camaatda böyük bir hüznün və xüshu [təvazö] hiss olunurdu. Məzarlıqda bir əsir [on ayə] Qurani-kərim tilavət edildikdən [oxunduqdan] sonra istirahəti-ruhları üçün uzun bir dua oxundu. Əhali təkrar çarşıya gələrək ümumən qəbul edilmiş, Azərbaycan Məclisi-Məbusanına istiqlalımızın müdafiə və mühafizəsi üçün bütün mövcudiyyətlərini fəda edəcəklərini təmin yollu bir teleqraf göndərilməsini mitinq rəislərinə həvalə edərək dağıldılar. Axşam isə Məktəb Tələbələri Cəmiyyəti tərəfindən tərtib edilmiş teatro mütəntən [təntənəli] bir surətdə keçdi.

GÜRCÜSTANDA

Çxeidze Pişon yanında

Gürcüstan Xariciyyə Nəzarəti Parisdən, Sülh Konfransında olan gürcü heyətindən böylə bir məlumat almışdır:

Gürcüstan Cümhuriyyəti heyətinin rəisi N. S. Çxeidze Sülh Konfransı üzvü, Fransa Cümhuriyyətinin Xariciyyə Naziri Pişonu ziyarət edib, Gürcüstan heyəti tərəfindən Sülh Konfransına təqdim edilən tələbatın xülasəsini ona söyləmişdir. Pişon Çxeidzeyə demişdir ki, Gürcüstan məsələsi aşkardır və bu məsələnin gözəl bir surətdə həll ediləcəyinə heç bir mümaniat [maneçilik] görməyir.

Soçi nahiyyəsində atışma

"Borba" qəzetəsində böylə bir teleqraf dərc edilmişdir:

"İki yüz nəfərdən ibarət düşmən dəstəsi 202 nömrəli hündürlüyə hücum etmişsə də, böyük tələfatla dəf edilmişdir. Düşmən qaraqolları Xristaforovoya daxil olmuşdur. Bizim kəşfiyyatçılarımız təzə şəhərdə və Eston hündürlükləri cənubunda düşmən qaraqolxanaları olduğunu kəşf etmişdir. Bizim əsgərlərimiz Roqozin kəndinə çatanda atışma başlanmışdır. Bir atlı qətl edilib, digəri yaralanmışdır.

Suxum qrupu əsgəri komandanı polkovnik Karqarateli"

Könüllü ordu nə cürə müharibə edir?

Qaqra şəhərinin komendantı Novikov xəbər verir ki, Qaqra işğal edildiyi zaman gürcü narodnı qvardiya [xalq qvardiyası] əsgərləri tərəfindən əsir edilən 163 nəfər Könüllü ordu zabitlərindən 31 nəfəri izhar etmişlər [bildirmişlər] ki, hərbi əsirlər dəyişdirildiyi təqdirdə onları Könüllü orduya göndərməsinlər. Bunlar öz istidalarını [xahişlərini] bununla təfsir [izah] edirlər ki, Könüllü ordu amalına onlar razı deyillər və onlar güclə orduya daxil edilmişlər.

ERMƏNİSTANDA

Qarsdan və Naxçıvandan ingilis əsgərləri çıxıb getmişlərdir. Bir qaç kişidən ibarət ancaq cüzi bir heyət qalmışlardır. İştə, bunların çıxıb getməsindən daha artıq fürsət qazanıb ortalığı boş və müsəlmanları sahibsiz görən ermənilər öz təbəiyyətindəki müsəlmanları utanmayıb genə öldürməyə, məhv etməyə başlamışlardır. Heç olmazsa, Azərbaycanda ermənilərin nasıl rahatlıqla yaşadıklarını görüb utansalardı...

Bəhri-Xəzər İstehlak Cəmiyyəti "Kooperatsiya" müalicəxanası

Hər növ naxoşluqlar qəbul olunur. Müalicə haqqı üzvlərdən 4 rublə, qeyrilərdən isə 6 rublə. Bolşoy Morskoy küçə, Tarqovinin küncündə Həsənovun evində, yolu Bolşoy Morskoydan. Telefon nömrə 26-90.

Əmrəzi-daxiliyyə [daxili xəstəliklər] 9-11 Balayan

Mədə naxoşluğu 12-2 Mejebovski; 4-6 A. Seyidov

Əmrəzi-əsəbiyyə [əsəb xəstəlikləri] 12-2 Şmirqeld

Cərrahiyyə 9-11 Sander

Uşaq naxoşluğu 9-11 Rabinoviç; 4-6 Bron

Arvad naxoşluğu və mamalıq 9-11 Pines; 12-2 arvad həkimi Şapiro-Rotman; 4-6 S. Seyidov[a]

Dəri və zöhrəviyyə 9-11 O. Şamkoryan; 12-2, 4-6 Pernik

Göz naxoşluğu 9-11 Cəfərov; 4-6 arvad həkimi Qeqamyan

Qulaq və boğaz ağrısı 12-2 B. K. Finkelşteyn;

Diş ağrısı 9-11 Suşon-Sivkina; 4-6 İtkin

Müalicəxana müdiri bakterioloq Lyubaşevskaya

Müalicəxanada konsultasiyalar icra olunur. Operasiya, konsultasiya razılıq ilə. Çiçək döyülür, şəhadətnamə verilir. Analiz qəbul olunur. 606 və 914 müalicəsi.

10208

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur.

Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Satilir

Avtomobil, karetası qoz ağacından. 60x40 güclü. Adres: Bazarnaya küçə, nömrə 6. İbrahimov.

10224

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqlarını qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28. Və 93.

8765

Doktor **M. M. Kərimov** göz naxoşlarını və diş həkimi **A. Əmirov** naxoşları qəbul edirlər saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Suraxanski və Spasski küçələrin [küncündə] 102 nömrəli evdə. Telefon nömrə 40-91.

8754

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

8753

Doktor M. B. Şaxnazarov

Dəri və əmrəzi-cərrahiyyə [cərrahi xəstəliklər] naxoşluqlarını qəbul etməyə başlamışdır. "606" və "914" müalicəsi. Qəbul edir: səhər saat 9-dan 12-yədək; axşam saat 4-

dən 7-yədək. Ünvan: Armyanski küçə nömrə 3. Qubernskinin küncündə. Telefon nömrə 45-28.

8748

Xarici məmləkətlərə yun yollamağı və komisiyon təriqi ilə xarici məmləkətlərdə satmağı **İ. V. Denisovun** bankir kantorası qəbul edir (Olqinski, Nikolayevskinin küncündə, telefon nömrə 37-75). Sifarişlər saat 5-dən 7-yə dək qəbul olunur.

10220

Batumdən xarici məmləkətlərə yun yollamağı və xarici məmləkətlərdə komisiyon təriqi [yolu] ilə satmağı **İ. V. Denisovun** bankir kantorası qəbul edir. (Velikoknyajeski, nömrə 1).

8799

Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh. 211. “məhkum millətlər zülümündən qurtarmaq istəyəcəklər”: qəzetdə “zülüm-dən” yerinə “zülümündən” getmişdir.

Milislərin hərəkətinə dair

səh. 216. “dvornik” (dalandar): Çar Rusiyasında “dvorniklər” xüsusi döş nişanı daşıyır və sadəcə məhəllələrin təmizliyinə deyil, nizam-intizamına da baxırdılar.

“strajnik” (qoruqçu): Çar Rusiyasında kəndlərdə xidmət edən aşağı rütbəli polis.

Bakı xəbərləri

səh. 218. “bu gün həziranın 13-də”: tarixdə səhv var; qəzetdə belə getmişdir.

səh. 220. “Tazəşəhər”: Krasnovodsk (indiki Türkmənbaşı) şəhərinin bəzi mənbələrdəki adı.

“Qəhqə”: Türkmənistanın cənubundakı Kaka şəhəri əvəllər “Qəhqə”, “Qəhqəhə” adlarını daşımışdır.

“Çəkil, dəf ol!”

şeyri (səh. 221) üçün lüğət

punar: bulaq
cidal: müharibə; qalmaqal
əbus: acıqlı, hirsli

Bakı və Ətraf[ının]

Zəhmətkeş Ziyalılar İttifaqında

səh. 222. “İşxanyan adlı bir şəxsın yazdığı kitabçanı”: burada söhbət erməni publisisti Baxşı İşxanyandan və onun “Zaqafqaziyada əksinqilab” adlı kitabından gedir.

Gürcüstanda

səh. 224. “Suxum qrupu əsgəri komandanı”: qəzetdə “qrupu” sözü təhrif edilmişdir.

Çərşənbə, 11 iyun 1919-cu il, nömrə 201

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Çarşənbə, 12 ramazanül-mübarək sənə 1337. 11 həziran 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 30 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırncı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

VƏTƏNDAŞLAR!

Denikin gəlir.

Bizim cavan və hələ möhkəm kök atmamış Azərbaycanımızı yıxmaq və yenə də irəliki kimi bizi istibdad və qulluq zənciri altına çəkmək istəyir.

Əlbəttə, hürriyyət və istiqlaliyyətinə sevən heç bir nəfər Denikin ordusunun Azərbaycana ayaq basmasına razı olmayacaq. Bu məsələdə Azərbaycanda yaşayan bütün millətlərin demokratiyası [xalq] həmrəydir.

Vətəndaşlar! Vətən övladının Denikin əleyhinə müharibəyə hazır olduğunu göstərmək üçün bu iyun ayının 13-də cümə günü mədən dairələrində və Bakıda saat 11-də ümumi tətıl və nümayiş olacaq. Nümayişlərin vaxt və yerləri barəsində türk-cə və rusca qəzetələrdə məlumat veriləcəkdir. Qəzetələri oxumalı.

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi
“Müsavat”ın Mərkəzi Komitəsi

BAKİ İCTİMAİ YİĞİNCAQ “OBŞESTVENNI SOBRANIYA”SI

Bu gün həziran [iyun] ayının 11-də 19-19[-cu ildə] Bakı Obşestvenni Sobraniyası namizədlər siyahısı səsə qoyulacaq-

dır. Sobraniyanın nizamnaməsinin 14-cü maddəsinə görə, namizədlərin bu gün Sobraniyaya gəlməyə ixtiyarları yoxdur.

T-148

DAĞISTANA DAİR

Dağıstanın Könüllü ordu işğalından qabaq nə halda olduğunu təsvir edən bu aşağıdakı məqaləni böyük bir əhəmiyyətinə görə tamamilə alıb hökumətin və Parlamanın da nəzər-diqqətini bu məqaləyə cəlb edirik:

Kətmül-haqq min xəyanətül-xalq Müqəssir kimdir?

Bu günlərdə Şimali Qafqaziya Cümhuriyyətinin siyasi vəziyyətində olan təğəyyür və təbəddülatdan [dəyişiklik və başqalaşmadan] dolayı Dağıstan vilayətinin müsəlmanları müqəssirmi yaxud deyilmi? Deyilsə, kimdir müqəssir? Bu suala cavab vermədən əvvəl, bir az tarixi vəqayədən [hadisələrdən] bəhs edəlim. İşbu tarixi vəqələri bittəfəkkür [düşünərək] oxuyanlara məzkur [deyilən] sualın cavabı hasil olar, zənnindəyiz.

Keçən sənə may ayında Şimali Qafqa-